

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 12., vydané v decembri 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zima na horách. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ZÁKLADNÉ ZÁSADY TRESTANIA V SÚČASNEJ TRESTNEJ POLITIKE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BASIC PRINCIPLES OF PUNISHMENT IN THE CURRENT CRIMINAL POLICY OF
THE SLOVAK REPUBLIC

Bronislava Vinerová¹

Autorka pôsobí ako interná doktorandka na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vo svojom výskume sa venuje problematike týkajúcej sa slobody prejavu a systému trestnej politiky.

Author works as an internal doctoral student at the Faculty of Law of Pavol Jozef Šafárik University in Košice. In her research, she focuses on issues related to freedom of speech and the system of criminal policy.

Abstract

After the entry into force of the amendment to the Criminal Code on 6 August 2024, there have been several significant changes in Slovak criminal policy. Significant changes have affected the area of punishing offenders. We point out these significant changes in the context of the principles of punishment in this post. The principle of individualization of punishment has been the most criticized in application practice, and it has undergone the most significant change with the effectiveness of the amendment to the Criminal Code.

Key words: principles of punishment, punishment, individualization of punishment, criminal policy, criminal code

Abstrakt

Po nadobudnutí účinnosti novely Trestného zákona dňa 6. augusta 2024, došlo k viacerým podstatným zmenám v slovenskej trestnej politike. Podstatné zmeny sa dotkli okrem iného, aj oblasti trestania páchatel'ov trestných činov. Na tieto podstatné zmeny v kontexte zásad trestania poukazujeme v predmetnom príspevku. Zásada individualizácie trestu bola v aplikačnej praxi najviac kritizovanou, pričom práve ona prešla najpodstatnejšou zmenou s účinnosťou novely Trestného zákona.

Kľúčové slová: zásady trestania, trest, individualizácia trestu, trestná politika, trestný zákon

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Bronislava Vinerová, Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Kováčska 26, 040 01 Košice
E-mail: brislava.vinerova@student.upjs.sk

Úvod

Každé právne odvetvie, či už verejného alebo súkromného práva, je budované na zásadách a princípoch, ktoré určujú jeho smerovanie. V trestnom práve hmotnom sú základné zásady delené do dvoch veľkých podkategórií. Prvou sú zásady trestnej zodpovednosti a druhou kategóriou sú práve zásady trestania, ktorým sa venujeme v predmetnom príspevku. Základné zásady trestného práva hmotného na rozdiel od trestného práva procesného nie sú taxatívne vymenované v jednom zákonnom ustanovení, ako je tomu v ustanovení § 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, avšak sú roztrúsené naprieč celou všeobecnou časťou zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Základné zásady trestného práva ako celku, sú základom trestnej politiky, a zároveň predstavujú jej limity. Základné zásady trestného práva teda majú svoj odraz práve v trestnej politike, na strane druhej však trestná politika môže vytvárať aj nové zásady.

Všeobecne o zásadách trestného práva hmotného

Zásady trestného práva sú určité právne princípy, vedúce idey, na ktorých je založené trestné právo hmotné. Tvoria základ, na ktorom je postavená koncepcia trestnej zodpovednosti a systém trestných sankcií, určujú šírku a koncepciu trestnoprávnej ochrany spoločenských vzťahov. Tieto zásady sú výsledkom, resp. prejavom trestnej politiky spoločenskej formácie, právopolitického a právofilozofického prístupu k trestnému právu. (Ivor 2010, s.20)

Zásady trestného práva hmotného sú trestnoprávnou teóriou členené na dve veľké skupiny zásad, ktorými sú v prvom rade zásady trestnej zodpovednosti a po druhé zásady trestania.

Medzi zásady trestania radíme predovšetkým zásadu „nulla poena sine lege“, zásadu humanity trestania (zákaz krutého a neľudského trestania), zásadu primeranosti (úmernosti) uloženého trestu vo vzťahu k spáchanému trestnému činu, zásadu individualizácie trestu, zásadu nezlučiteľnosti určitých druhov trestov u toho istého páchatel'a, zásadu personalit'y trestov.

Zásada *Nulla poena sine lege*, zásada zákonnosti trestu alebo zásada niet trestu bez zákona vyjadruje, že páchatel'ovi trestného činu možno uložiť výlučne trest, ochranné opatrenie, ktorý výslovne pripúšťa Trestný zákon (ďalej len „TZ“). Táto zásada vyplýva z čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého *Len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie*. Katalóg trestov a ochranných opatrení sa mení v závislosti od toho, či ide páchatel'a fyzickú osobu, alebo páchatel'a právnickú osobu, podstata však ostáva zachovaná, a teda je možné uložiť len taký druh trestu, ktorý TZ pozná, tým pádom pripúšťa. Vo vzťahu k právnickým osobám je táto zásada explicitne vyjadrená v ustanovení § 10 ods. 1 zákona č. 91/ 2016 o trestnej zodpovednosti právnických osôb (ďalej len „TZPO“). Pre právnické osoby platí, že im môže byť uložený v trestnom konaní, len taký druh trestu a ochranné opatrenie pre PO, ktorý pozná a pripúšťa TZPO. V zmysle tejto zásady nie je nutné, aby zákonodarca stanovil v TZ absolútne určité tresty (podľa platného a účinného TZ, tento upravuje prevažne relatívne určité tresty, avšak upravuje aj absolútne určité tresty, ktorými sú trest odňatia slobody na doživotie a trest odňatia slobody na 25 rokov). Porušením tejto zásady, by bolo, ak by TZ stanovoval absolútne neurčité tresty – „páchatel' sa potrestá primerane“. (Ivor 2006, s.28) Hmotnoprávny význam určenia dolnej a hornej hranice trestnej sadzby trestu odňatia

slobody spočíva v diferenciácii základných kategórií trestných činov- prečinov a zločinov, ako aj subkategórie obzvlášť závažných zločinov, ktorá determinuje aplikáciu ustanovení Trestného zákona. (Ferenčíková 2016, s.41)

Zásada *humanity trestania*, alebo zákaz krutého a neľudského trestania. Podstata tejto zásady vyplýva priamo z Ústavy Slovenskej republiky, konkrétne z jej článku 16 ods. 2 podľa ktorého: *Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu*. Exemplárnym prejavom tejto zásady na našom území bolo práve zrušenie trestu smrti v roku 1990. „Z hľadiska praktického predstavuje daná rovina záujem na rozumnom a účelnom realizovaní trestnej represie (najmä s ohľadom na primeranosť trestu vychádzajúc z jeho druhu a konkrétnej výmery), pričom kladie záväzok vo vzťahu k štátnym orgánom, aby pristupovali k páchatelom v zmysle zásady ľudskosti a bez diskriminácie. V danom kontexte sú štátne orgány viazané nielen štandardmi na národnej úrovni, ale predovšetkým tými, ktoré vyplývajú z prameňov práva Rady Európy (predovšetkým odporúčania) a OSN.“ (Dražová, Mihálik, Turay, 2022, s.50) Po novele TZ účinnej od 06.08.2024 došlo k explicitnému zakotveniu tejto zásady aj do TZ, konkrétne do ust. § 33a ods. 1, ktorý upravuje Všeobecné zásady ukladania sankcií (pozn. autora trestov a ochranných opatrení) a podľa ktorého: *Páchatelovi nemožno uložiť kruté a neprimerané sankcie. Výkonom sankcie nesmie byť znížená ľudská dôstojnosť*. Humanizáciu trestného práva v kontexte zásady humanizmu však nemožno zamieňať s jeho miernosťou (a zmiernením), východiskom je rešpektovanie základných práv a slobôd človeka (rovnako tak páchatel'a trestného činu), to však neznamená, že by trestné právo malo upustiť od prísnych sankcií, najmä za okolností, pokiaľ je to odôvodnené s ohľadom na závažnosť a okolnosti spáchaného trestného činu. (Ústavný súd Slovenskej republiky, 2011)

Zásada *nezlučiteľnosti určitých druhov trestov u toho istého páchatel'a*, zakotvuje nemožnosť uloženia niektorých trestov popri sebe tomu istému páchatel'ovi, a to z dôvodu, že tieto tresty buď majú tú istú vecnú povahu, alebo ich súčasným uložením by vždy u jedného z nich došlo k jeho nevykonateľnosti, pričom zákonodarca túto zásadu výslovne vyjadril v ustanoveniach § 34 ods. 7 a § 62 ods. 5 TZ, v zmysle ktorých je vylúčené kumulatívne uloženie trestu odňatia slobody a trestu domáceho väzenia, trestu odňatia slobody a trestu povinnej práce, trestu prepadnutia majetku a peňažného trestu, trestu prepadnutia majetku a trestu prepadnutia vecí, trestu zákazu pobytu a trestu vyhostenia, ako aj trestu zákazu pobytu a trestu povinnej práce, ak sa povinné práce majú vykonať v mieste, na ktorom je odsúdenému pobyt zakázaný. (Ferenčíková, Mihaľov, Voľanská, 2013, s. 35) Zásada nezlučiteľnosti určitých druhov trestov je explicitne ukotvená aj v ustanovení § 11 ods. 4 TZPO vo vzťahu k právnickým osobám. Podľa tohto ustanovenia nemožno popri sebe uložiť trest zrušenia právnickej osoby a trest prepadnutia majetku, trest prepadnutia majetku a peňažný trest a trest prepadnutia majetku a trest prepadnutia vecí. V tejto súvislosti poukazujeme na raritu v trestnom práve, zavedenú zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku, upravenú v § 11 ods. 5 TZPO, a to nezlučiteľnosť uloženia trestu prepadnutia majetku a ochranného opatrenia zhabania časti majetku. Máme zato, že ide o nadbytočné ustanovenie, nakoľko vzťah medzi majetkovými ochrannými opatreniami je daný práve ich subsidiaritou k majetkovým trestom.

Zásada personalita trestov je priamo zakotvená v ustanovení § 34 ods. 3 TZ podľa ktorého *trest má postihovať iba páchatel'a, tak aby bol zabezpečený čo najmenší vplyv na jeho rodinu a jemu blízke osoby*. Zásada personalita trestov logicky nadväzuje na zásadu individuálnej zodpovednosti za zavinenie. Trestnoprávnu zodpovednosť možno vyvodit' len individuálne určenej fyzickej osobe v postavení páchatel'a, spolupáchatel'a alebo účastníka, je naproti tomu logické, aby aj trest postihoval len túto individuálne určenú osobu. V praxi však úplné rešpektovanie a dodržiavanie tejto zásady nie je možné, keďže trest postihuje svojimi dôsledkami aj blízke osoby, napríklad v podobe narušenia rodinných väzieb, straty časti rodinného príjmu. (Strémy, Kurilovská, 2022 s.205) Vo vzťahu k páchatel'om trestných činov-právnických osôb má aspekty tejto zásady aj ustanovenie § 11 ods. 2 písm. a) TZPO, podľa ktorého má súd pri určovaní konkrétneho druhu a výmery trestu prihliadať aj na to, aby bol zabezpečený čo najmenší vplyv trestu na zamestnancov právnickej osoby, na právom chránené záujmy poškodených a veriteľov právnickej osoby, ktorých pohľadávky voči právnickej osobe vznikli v dobrej viere a nemajú pôvod v trestnej činnosti alebo nesúvisia s trestným činom spáchaným právnickou osobou, na pôsobenie právnickej osoby po spáchaní trestného činu, najmä na jej účinnú snahu odstrániť škodlivé následky trestného činu alebo dobrovoľne nahradiť spôsobenú škodu, na očakávaný dôsledok výkonu trestu pre ďalšiu činnosť právnickej osoby, ale aj na pomer, v akom na právnickú osobu prešli výhody z trestného činu spáchaného v spolupáchatel'stve.

Zásada primeranosti (úmernosti) uloženého trestu vo vzťahu k spáchanému trestnému činu znamená, že nemožno uložiť páchatel'ovi prísnejší trest, ako to vyžaduje závažnosť spáchaného trestného činu. Moderný systém trestania demokratických právnych štátov kladie dôraz aj na humanitu trestania, z ktorej vyplýva aj zákaz uloženia neprimeraného trestu vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, ako aj osobné, sociálne, rodinné a pracovné pomery páchatel'a trestného činu. Materiálnemu chápaniu právneho štátu je vlastný princíp proporcionality vyplývajúci aj z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR. Z tohto princípu musí vychádzať každý zásah do ústavou garantovaných práv a znamená primeraný vzťah medzi štátom sledovaným cieľom a použitými prostriedkami. (Štrkolec 2022, s.147) Účelom trestu je ochrana spoločnosti, preto primeraný, spravodlivý trest nemôže byť prísnejší a ani miernejší trest, ako ten, ktorý je potrebný na ochranu spoločnosti. Zásada primeranosti trestu niekedy označovaná ako zásada proporcionality trestu znamená, že trest má byť úmerný spáchanému trestnému činu. (Prednáška z Trestného práva hmotného I, 2020) Novelou TZ účinnou od 06.08.2024 sa do TZ explicitne zakotvila zásada proporcionality trestu, konkrétne do ust. §33a ods. 3 TZ, ktorý upravuje Všeobecné zásady ukladania sankcií a ktorý znie: „*Tam, kde postačí uloženie sankcie postihujúcej páchatel'a menej citel'ne, nesmie byť páchatel'ovi uložená sankcia, ktorá ho postihuje citel'nejšie. Páchatel'ovi najmä nesmie byť uložená sankcia spojená s ujmou na osobnej slobode páchatel'a, ak možno účel sankcie dosiahnuť uložením sankcie nespojenej s ujmou na osobnej slobode páchatel'a.*“ Explicitné zakotvenie zásady proporcionality trestu hodnotíme pozitívne, nakoľko máme zato, že výslovným zakotvením akejkoľvek zásady do normatívneho textu zákona sa zaručí vyššia miera jej uplatňovania, nakoľko povinnosť uplatňovať ju vyplýva práve priamo zo zákona.

V tejto súvislosti však poukazujeme na nepresnosť, resp. nesprávnosť súčasne platného a účinného znenia TZ. Ust. § 33a TZ, upravujúce Všeobecné zásady ukladania

sankcií, vyjadruje v zmysle dualizmu trestnoprávných sankcií podľa § 31 ods. 1 TZ zásady, ktoré sa majú aplikovať vo vzťahu k trestom ale aj k ochranným opatreniam. Problémom ale je, že pri ukladaní ochranných opatrení sa v zmysle § 35 ods. 5 TZ aj naďalej (t.j. po prijatí novely TZ) neuplatňuje zásada úmernosti ochranného opatrenia k spáchanému činu. Máme zato, že uvedené je potrebné vyriešiť tak, že sa aj naďalej bude aplikovať pri ukladaní ochranných opatrení podľa TZ práve ust. § 35 ods. 5 TZ, nakoľko ide o špeciálnu úpravu týkajúcu sa výlučne ochranných opatrení, a teda ust. § 33a ods. 3 TZ sa neuplatní. Vzhľadom na existenciu § 35 TZ sa vo vzťahu k § 33a ods. 3 uplatní reštriktívny výklad.

V rámci požiadavky primeranosti trestu zohráva významnú úlohu sudcovská individualizácia trestu, ktorá fakticky umožňuje naplnenie tejto požiadavky v konkrétnych prípadoch. **Individualizácia trestu je prostriedkom dosiahnutia primeranosti trestu.** Druh a výmera trestu musia byť súdom v každom konkrétnom prípade stanovené tak, aby zodpovedali všetkým zvláštnostiam daného prípadu. (Ústavný súd Slovenskej republiky, 2011) Túto úlohu vo vzťahu k právnej úprave trestnej zodpovednosti právnických osôb zrejme bude plniť § 11 ods. 2 písm. b) a nasledujúce TZPO.

Zásada individualizácie trestu

Zásada individualizácie trestu má dve roviny a to konkrétne zákonnú a sudcovskú individualizáciu. Zákonnú individualizáciu predstavuje trestná sadzba určená jednotlivo pre každý trestný čin v osobitnej časti TZ, podľa ktorej sa posudzuje typový stupeň závažnosti. Sudcovská individualizácia znamená, že súd má pri určovaní druhu a výmery trestu prihliadať najmä na kritériá upravené v ust. §34 ods. 4 a ods. 5 TZ. Druh a výmeru konkrétneho trestu u konkrétneho páchatel'a ovplyvňujú individuálne zvláštnosti trestného činu. Sudcovská individualizácia sa uplatňuje aj pri páchatel'och – PO, pričom kritériá, na ktoré je súd povinný prihliadať enumeruje ustanovenie § 11 TZPO.

Doposiaľ, do prijatia novely Trestného zákona bola práve táto zásada najviac kritizovaná v aplikačnej praxi. Po prijatí novely Trestného zákona sa do Trestného zákona pretavili niektoré z týchto aplikačnou praxou kritizovaných postrehov, resp. nedostatkov. Poukážeme na konkrétne zmeny, ktoré priniesla novela v tejto oblasti.

Ad 1: Do ustanovenia § 34 ods. 4 TZ, ktoré enumeruje kritériá, ktoré má súd zohľadňovať pri určovaní konkrétneho druhu a výmery trestu, sa novelou TZ tieto kritériá rozšírili o *správanie páchatel'a po spáchaní trestného činu, osobitne vo vzťahu k poškodenému, dobu, ktorá uplynula od spáchania trestného činu, ako aj výslovné zakotvenie povinnosti súdu pri trestných činoch, ktorými sa ich páchatel' snažil získať alebo získal majetkový prospech, zvážiť najmä uloženie peňažného trestu, a to buď samostatne alebo popri inom treste*. Plne sa stotožňujeme s potrebou výslovnej úpravy aj týchto kritérií v zákonomnom ustanovení.

Ustanovenie § 34 ods. 4 TZ po novele účinnej od 06.08.2024, t.j. rozšírené o vyššie uvedené kritériá znie: *„Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery súd prihliadne najmä na spôsob spáchania činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, priťažujúce okolnosti, poľahčujúce okolnosti, na osobu páchatel'a, jeho pomery a možnosť jeho nápravy, na jeho správanie po spáchaní trestného činu, najmä na jeho úsilie o náhradu škody a odstránenie škodlivého následku trestného činu a na úsilie páchatel'a o dosiahnutie urovnania s*

poškodeným, ako aj na dobu, ktorá uplynula od spáchania trestného činu. Súd pri určovaní druhu trestu a jeho výmery prihliadne aj na to, že páchatel' trestného činu získal alebo sa snažil získať trestným činom majetkový prospech; ak tomu nebránia majetkové alebo osobné pomery páchatela alebo to nebude na ujmu náhrady škody alebo odstránenia škodlivého následku trestného činu, uloží mu s prihliadnutím na výšku tohto majetkového prospechu niektorý trest, ktorým ho postihne na majetku, a to buď ako samostatný trest alebo popri inom treste, pričom zväží najmä uloženie peňažného trestu. Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery súd prihliadne aj na práva a právom chránené záujmy osôb poškodených trestným činom, ako aj osôb, ktoré boli dotknuté škodlivým následkom trestného činu.“ Predmetné ustanovenie predstavuje favorizovanie peňažného trestu oproti ostatným majetkovým trestom. Peňažný trest bol z hľadiska štatistiky aj doteraz na prvých priečkach vo frekvencii ukladania a táto novela ešte viac zvýši jeho ukladanie. Načrtá sa však otázka, či v situáciách, kedy ho páchatelia neuhradia, nebude aj tak plniť ústavy na výkon trestu odňatia slobody? Podľa § 57 ods. 3 TZ totiž musí byť páchatel'ovi ustanovený náhradný trest odňatia slobody až na päť rokov pre prípad, že by výkon peňažného trestu mohol byť úmyselne zmarený.

Ad 2: Podstatne kritizovaným ustanovením bolo aj ust. § 34 ods. 6 TZ, ktorý pred novelou znelo takto: „*Tresty uvedené v § 32 možno uložiť samostatne alebo možno uložiť viac týchto trestov popri sebe. Za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti zákona prevyšuje päť rokov, musí súd uložiť trest odňatia slobody, ak tento zákon neustanovuje inak.*“ Kritizovanou časťou predmetného ustanovenia bola práve časť týkajúca sa obligatórnosti ukladania trestu odňatia slobody, ak horná hranica, ktorú upravuje osobitná časť TZ za ten ktorý trestný čin prevyšuje 5 rokov. Podľa Dôvodovej správy k trestnému zákonu sa táto obligatórnosť mala odstrániť. „*Navrhovalo sa vypustenie obligatórneho uloženia trestu odňatia slobody pri trestnom čine s hornou hranicou trestnej sadzby trestu odňatia slobody prevyšujúcej päť rokov. Tento návrh je súčasťou opatrení vedúcich k posilneniu podmienok pre ukladanie alternatívnych trestov a zároveň aj pre dôslednú individualizáciu trestu zo strany súdu.*“

Poukazujeme však na znenie ustanovenia § 34 ods. 6 TZ účinné od 06.08.2024: „*Tresty uvedené v § 32 možno uložiť samostatne alebo možno uložiť viac týchto trestov popri sebe. Za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti zákona prevyšuje osem rokov a v prípade trestných činov podľa § 213, § 233 až 234, § 237, § 254, § 261 až 263, § 266, § 276 až 277a, § 278a, § 326, § 328 až 336 alebo § 336c a 336d, ktorých spáchaním dochádza k poškodzovaniu finančných záujmov Európskej únie šesť rokov, musí súd uložiť trest odňatia slobody, ak tento zákon neustanovuje inak.*“

Podľa nášho názoru sa teda neposilnila individualizácia trestu v pravom slova zmysle, výlučne sa zvýšila hranica, ktorú stanovuje TZ, ako podmienku obligatórneho uloženia trestu odňatia slobody. Pre úplnosť uvádzame, že uvedenou zmenou sa však rozšíril priestor pre ukladanie alternatívnych trestov. Pri ukladaní trestu za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody, ustanovená v osobitnej časti TZ (rozhodujúca je teda výška trestnej sadzby uvedená v osobitnej časti TZ, nie trestná sadzby zvýšená v zmysle všeobecnej časti TZ, prevyšuje 8 rokov, musí byť vždy uložený trest odňatia slobody. (Burda et al 2010, s.) Po analýze osobitnej časti TZ je množstvo trestných činov za ktoré TZ pripúšťa páchatel'om uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou prevyšujúcou 8 rokov. Vezmime si

však príkladmo trestný čin prevádzachstvo podľa § 355 TZ. Tohto trestného činu sa na našom území dopustí cudzí štátny príslušník- Ukrajinec, avšak pôsobnosť Trestného zákona bude založená tzv. územnou príslušnosťou upravenou v § 3 ods.1 TZ v súlade so zásadou teritoriality.² Trestného činu sa dopustí tým spôsobom, že pomáha prekročiť štátnu hranicu 3 osobám, ktoré taktiež nie sú občanmi Slovenskej republiky, svojím konaním naplní ustanovenie § 355 ods. 3 písm d) TZ, pričom ide o kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu za ktorú TZ stanovuje trestnú sadzbu trestu odňatia slobody na sedem až desať rokov. Súd v tomto prípade páchatelovi- cudziemu štátnemu príslušníkovi musí uložiť trest odňatia slobody, nakoľko aplikuje ustanovenie § 34 ods. 6 TZ. V zmysle uvedeného bude teda tomuto cudziemu štátnemu príslušníkovi uložený trest odňatia slobody, teda ročné náklady na tohto odsúdeného budú pre Slovenskú republiku približne vo výške 28 131,-€, čo je v priemere 77,07,-€ na jedného odsúdeného za jeden deň výkonu trestu. (Ministerstvo spravodlivosti 2023, s. 123) V prípade, ak by takáto osoba uzavrela s prokurátorom dohodu o viny a treste a súd by ju schválil, aplikujúc § 39 by bolo možné uložiť cudziemu štátnemu príslušníkovi trest odňatia slobody v trvaní 4 roky a 8 mesiacov. Nebolo by v tomto prípade vhodnejšie uložiť cudziemu štátnemu príslušníkovi trest vyhostenia podľa § 65 TZ? Máme zato, že je namieste v takýchto prípadoch vhodnejšie uložiť práve trest vyhostenia namiesto trestu odňatia slobody, súčasná platná a účinná právna úprava však takéto riešenie neumožňuje, nakoľko podľa § 34 ods. 6 TZ musí byť takémuto páchatelovi uložený trest odňatia slobody. Súčasné uloženie trestu odňatia slobody a trestu vyhostenia podľa § 34 ods. 7 TZ nie je vylúčené, avšak trest vyhostenia sa vykoná až po výkone trestu odňatia slobody na území Slovenskej republiky. Pre komplexnosť poukazujeme aj na ustanovenia § 413 ods. 1 Tr. poriadku podľa ktorého, „*Minister spravodlivosti môže upustiť od výkonu trestu odňatia slobody alebo jeho zvyšku, ak odsúdený bol, alebo má byť vyhostený. Ak nedôjde k vyhosteniu alebo ak sa vráti vyhostený, rozhodne súd, že trest odňatia slobody alebo jeho zvyšok sa vykoná.*“ Upustenie od výkonu trestu odňatia slobody alebo jeho zvyšku podľa tohto ustanovenia je fakultatívnej povahy, pričom nie je podstatné, či odsúdený už nastúpil do výkonu trestu odňatia slobody. Rozhodujúce nie je ani to, v akej výmere sa má vykonať trest odňatia slobody. (Čentěš et al 2021, s. 834)

Ad 3: Ďalším prejavom individualizácie trestu je aj zmena v ust. § 36 až § 38. V zmysle ktorých sa zaviedol demonštratívny výpočet poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, na ktoré je súd taktiež povinný prihliadať pri ukladaní konkrétneho druhu trestu a jeho výmery. Hlavným dôvodom tejto zmeny bola skutočnosť, že taxatívny výpočet poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, nezodpovedal potrebám reálneho života, čo vyplýva z dôvodovej správy. Dôvodová správa k tejto zmene uvádza nasledovné: „*Taxatívne vymedzenie týchto okolností, na ktoré súd musí v každom prípade prihliadať pri určovaní druhu a výmere trestu, absolútne nezodpovedá reálnemu životu. Takáto právna úprava nevyhnutne bránila v dostatočnej individualizácii trestov, resp. zohľadneniu všetkých relevantných okolností, ktoré mali vplyv na konanie páchatel'a alebo ktoré ho sprevádzali.*“

² §3 ods. 1 Trestného zákona Podľa tohto zákona sa posudzuje trestnosť činu, ktorý bol spáchaný na území Slovenskej republiky.

Práve zmena taxatívneho na demonštratívny výpočet priťažujúcich a poľahčujúcich okolností bola okrem iného, namietaná aj v návrhoch na vyslovenie nesúladu novely Trestného zákona s Ústavou Slovenskej republiky. Prezident Slovenskej republiky, skupina 36 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, 3. skupina 39 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky podali návrhy na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s Ústavou Slovenskej republiky, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dodatkovým protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie, ústavným zákonom č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov, Trestnoprávnym dohovorom o korupcii, Dohovorom Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, Dohovorom Organizácie Spojených národov o boji proti korupcii, so Zmluvou o Európskej únii a Zmluvou o fungovaní Európskej únie. Zmenu z taxatívneho na demonštratívny výpočet priťažujúcich a poľahčujúcich okolností a jej nesúlad s Ústavou Slovenskej republiky navrhovatelia odôvodňovali vytváraním priestoru pre svojvôľu v aplikácii trestného práva na ujmu predvídateľnosti, a to v rozpore so zásadou nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege, princípom právnej istoty a zákazom svojvôle, ako aj z dôvodu nabúrania zákazu analógie v trestnom práve a porušenie zásady nullum crimen sine lege stricta, v zmysle ktorej sa pri trestnom práve zakazuje extenzívny výklad práva, ktorý by bol v neprospech dotknutej osoby. (Ústavný súd Slovenskej republiky 2024, bod 419). Podľa nášho názoru si navrhovatelia nesprávne vyložili obsah zásady nullum crimen sine lege stricta, nakoľko extenzívny výklad pokrýva zmysel právnej normy a teda nie je zakázaný. Podstatou zásady nullum crimen sine lege stricta „zákazu analógie v neprospech páchatel’a“ je, že analógiou nemožno tvoriť nové skutkové podstaty trestných činov a zavádzať nové druhy trestnoprávných sankcií. (Ivor 2016, s. 29)

Ústavný súd však v bode 420 a 421 svojho nálezu ku kritizovanej zmene z taxatívneho na demonštratívny výpočet priťažujúcich a poľahčujúcich okolností zaujal stanovisko, že *„samotná konštatácia ani pomer poľahčujúcich a priťažujúcich okolností nemenia podľa iných zákonných kritérií určenú právnu kvalifikáciu činu (nie je daný konflikt so zásadou nullum crimen sine lege) a pri súčasnej zmene § 38 Trestného zákona taký pomer neovplyvňuje ani výšku (zmenu hraníc) trestnej sadzby priradenej k dotknutej právnej kvalifikácii (čo eliminuje eventuálne hľadanie konfliktu so zásadou nulla poena sine lege). Vychádzajúc z tejto situácie, pri zohľadnení aj posúdenia okolností, na ktoré súd prihliadne pri určovaní druhu a výmery trestu podľa § 34 ods. 4 Trestného zákona (okrem viacerých iných faktorov aj na poľahčujúce a priťažujúce okolnosti), nie je individuálne posúdenie poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, a to navyše oproti tým, ktoré je možné vopred normatívne zadefinovať, rizikom pre spravodlivý proces. Taxatívny výpočet nie vždy umožňuje pokryť všetky situácie, ktoré v bežnom živote môžu nastať, a práve podstatná skutočnosť, ktorá by mala sprísňovať, ale najmä zjemňovať trest, sa v režime taxatívneho výpočtu páchatel’ovi na úkor spravodlivého procesu nepričíta. Demonštratívny charakter treba chápať v kontexte „ultima ratio“, teda len vo výnimočných prípadoch.“* Ústavný súd, teda zmenu výpočtu poľahčujúcich a priťažujúcich okolností z taxatívneho výpočtu na demonštratívny

nepovažoval za protiústavný, zároveň limitoval jeho uplatnenie v kontexte ultima ratio vo výnimočných prípadoch.

Výkladom právnej normy zároveň dospejeme k záveru, že poľahčujúce a priťažujúce okolnosti dotvárané súdmi v tom ktorom prípade majú byť svojou závažnosťou, charakterom, podstatou a intenzitou na roveň týmto už TZ upraveným. Aplikačným problémom, ktorý však môže vzniknúť je fakt, že súdy budú mať problém zaradiť neupravené okolnosti prípadu pod priťažujúce, či poľahčujúce okolnosti a uchýlia sa k „jednoduchšiemu riešeniu“ – uplatniť už existujúce, t. j. tie ktoré aplikovali doposiaľ. Poukazujeme už na existujúci obdobný problém s inštitútom podmieneného odkladu výkonu trestu, pri ktorom súd môže v skúšobnej dobe páchateľovi uložiť aj primerané obmedzenia a povinnosti podľa § 51 ods. 3 a ods. 4 TZ, ktoré sú taktiež upravené demonštratívnym výpočtom a k sudcovej „kreativite“ dochádza len vo výnimočných prípadoch. Napríklad Špecializovaný trestný súd (ďalej len „ŠTS“) pri korupčných trestných činoch s „oblubou“ ukladá povinnosť podrobiť sa v súčinnosti s probačným a mediačným úradníkom výchovného programu, súčasťou ktorého bude v priebehu skúšobnej doby účasť na jednej prednáške k tematike korupcie na vlastné náklady a zúčastniť sa ako verejnosť jedného hlavného pojednávania Špecializovaného trestného súdu až do vyhlásenia rozsudku v trestnej veci konanej podľa §328 až 336 Trestného zákona. (napr. Rozsudky ŠTS sp.zn.: 18T/7/2023, sp.zn.: 6T/3/2024). Napriek skutočnosti, že nie sú dostupné štatistiky, ktoré by uvádzali aké konkrétne obmedzenia a povinnosti boli uložené páchateľom, vykonaným prieskumom súdnych rozhodnutí (za obdobie od mája 2024 z celkového počtu 13 rozhodnutí dostupných na stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky bolo len v 3 prípadoch uložené obmedzenie mimo TZ, a aj to zákaz opustiť počas skúšobnej doby územie Slovenskej republiky) sme dospeli k záveru vyššie prezentovanému. Nepochybne je, ale návrat k demonštratívne výpočtu poľahčujúcich a priťažujúcich okolností vhodný a potrebný v aplikačnej praxi, nakoľko vytvára „akúsi“ poistku, resp. možnosť zohľadniť aj iné výnimočné okolnosti prípadu v zákone neupravené.

Z ustanovenia § 38 sa odstránili ods. 2 a ods. 3, čím sa odstránila podstatná prekážka sudcovej individualizácie trestov spočívajúca v automatickom, t. j. bez posúdenia akýchkoľvek okolností uvedených v ust. 34 ods. 4 a ods. 5, modifikovať tresty v závislosti od prevahy poľahčujúcich, resp. priťažujúcich okolností. Predmetnú zmenu hodnotíme pozitívne, nakoľko súdy odbremení od automatických výpočtov a zároveň umožní väčší priestor pre zohľadnenie konkrétnych okolností konkrétneho prípadu konkrétneho páchateľa. Uvedené podporuje aj Dôvodová správa k novele TZ podľa ktorej *„Návrh zákona rozširuje možnosti individualizácie trestu a tým zlepšuje podmienky pre ukladanie primeraných trestov súdmi v jednotlivých prípadoch, najmä s prihliadnutím na okolnosti spáchaného trestného činu, osobu a pomery páchateľa, a to najmä zavedením dostatočného rozsahu dolnej a hornej hranice sadzieb trestu odňatia slobody a posilnením možnosti ukladania alternatívnych trestov.“* Vo vzťahu k vypusteniu týchto odsekov sa pre úplnosť žiada, ale dodať, že v zmysle § 34 ods. 4 TZ priťažujúce a poľahčujúce okolnosti ostávajú aj naďalej kritériom na ktoré sú súdy povinné prihliadať pri určovaní druhu a výmery trestu, avšak prevaha poľahčujúcich, či priťažujúcich okolností už nezakladá zákonný následok – modifikáciu trestnej sadzby. Možno konštatovať, že odpadla zákonná individualizácia trestu cez modifikáciu sadzieb.

Ad 4: Aplikačným problémom súvisiacom s individualizáciou trestu bolo aj obligatórne ukladanie trestu prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a ods. 3 TZ. Ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2021 vyslovil, že § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2 a čl. 20 ods. 1 Ústavy. V nadväznosti na predmetný nález Ústavného súdu a uvedené východiská sa pôvodná právna úprava obligatórneho trestu prepadnutia majetku nahradila právnou úpravou založenou na fakultatívnom ukladaní trestu prepadnutia majetku s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu, čím je zachovaná zásada individualizácie trestu. Osobitne sa priamo v zákone zdôrazňuje, že súd môže trest prepadnutia majetku uložiť, len ak ho v danom prípade považuje za primeraný. Ústavný súd v predmetnom náleze vychádzal zo svojej judikatúry k primeranosti trestu (najmä nález so sp. zn. PL. ÚS 106/2011) a nesúlad ustanovení o obligatórnom treste prepadnutia majetku videl predovšetkým v tom, že táto právna úprava absolútne vylučovala aplikáciu princípu primeranosti pri určovaní druhu trestu a jeho výmery. Takáto právna úprava fakticky odňala súdu právomoc uložiť primeraný individualizovaný trest, keďže bránila súdu prispôbiť druh a výmeru trestu konkrétnym okolnostiam prípadu. Samotná povaha obligatórneho trestu prepadnutia majetku teda pojmovo vylučovala akékoľvek skúmanie primeranosti a požiadavku uloženia primeraného a spravodlivého trestu s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu nahrádzala nevyvrátiteľnou domnienkou, že v taxatívne určených prípadoch je primeraným a spravodlivým vždy iba trest prepadnutia majetku. Takouto právnou úpravou sa zároveň vytvoril priestor na také zásahy do vlastníckeho práva dotknutých osôb, ktoré sú, resp. môžu byť v konkrétnom prípade neprimerané a odporujúce zásade ochrany legálne nadobudnutého majetku v zmysle čl. 20 ods. 1 Ústavy. Uvedená zmena teda vyplýva priamo z nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky, a je nevyhnutné uviesť, že jej zavedenie bolo viac ako potrebné.

Podmienky za ktorých je možné páchatelom trestných činov uložiť trest prepadnutia majetku sú po prijatí novely Trestného zákona nasledovné: Podľa § 58 ods. 1 TZ *Trest prepadnutia majetku môže súd uložiť vzhľadom na okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a, ak páchatel'a odsudzuje na trest odňatia slobody na doživotie alebo ak ho odsudzuje na nepodmienečný trest odňatia slobody za zločin, ktorým páchatel' získal alebo sa snažil získať majetkový prospech vo veľkom rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu.*

Súčasnú platnú a účinnú znenie TZ navyše vyzdvihuje sudcovskú individualizáciu trestu, keď v ods. 2 predmetného ustanovenia uvádza: *Súd môže trest prepadnutia majetku uložiť iba v prípade, ak uloženie tohto trestu vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného trestného činu, pomery páchatel'a a mieru vplyvu tohto trestu na rodinu páchatel'a a jeho blízke osoby považuje za primerané. Trest prepadnutia majetku súd neuloží najmä vtedy, ak páchatel' nahradí škodu v celom rozsahu alebo vydá v celom rozsahu trestným činom získaný prospech a úžitky z neho.* Do predmetného ustanovenia sa prijatím novely TZ explicitne zakotvili aj tzv. negatívne podmienky ukladania trestu prepadnutia majetku.

Ad 5: Neprimerane prísne trestné sadzby, ktoré upravuje, resp. upravoval TZ vo svojej osobitnej časti, ako následok za spáchaný trestný čin boli predmetom diskusií dlhé obdobie. Od roku 2020 sa v predložených novelách TZ s týmto problémom snažili predkladatelia „popasovať“ rôznymi spôsobmi. Prijatá novela TZ tento problém vyriešila podľa nášho

názoru len čiastočne, a to zmenou trestných sadzieb za majetkové a hospodárske trestné činy. Dôvodom zmien trestných sadzieb za majetkové a hospodárske trestné činy je podľa Dôvodovej správy k novele TZ predovšetkým snaha prikloniť trestnú politiku Slovenskej republiky k filozofii restoratívnej justície vrátane uprednostnenia alternatívnych trestov pred potrestaním páchatel'a nepodmienečným trestom odňatia slobody, v dôsledku čoho „sa navrhuje upraviť sadzby trestu odňatia slobody niektorých trestných činov tak, aby zodpovedali spoločenskej nebezpečnosti (s ohľadom na aktuálnu spoločenskú situáciu) jednotlivých trestných činov a rozšíriť rozsah týchto trestných sadzieb, aby to umožňovalo dostatočnú individualizáciu trestu v jednotlivých prípadoch. Zníženie sadzieb je inšpirované skúsenosťami so znížením trestných sadzieb, resp. s nižšími trestnými sadzbami v okolitých členských štátoch Európskej únie, v ktorých trestné sadzby reflektujú rozdielnu dôležitosť rôznych právom chránených záujmov. Trestné sadzby totiž v súčasnosti nedostatočne reflektujú rozdielny spoločenský význam chránených záujmov. Napríklad spoločenská závažnosť trestného činu zabitia podľa § 147 ods. 1 Trestného zákona (sedem až desať rokov) je určite rádovo vyššia ako pri trestnom čine krádeže podľa § 212 ods. 4 Trestného zákona (t. j. vo veľkom rozsahu – aktuálne nad 133 000 eur - desať až pätnásť rokov). T. j. ľudský život vs. 133 000 eur. Navrhovanou úpravou sadzieb dôjde aj k dôslednému premietnutiu princípu primeranosti trestu do Trestného zákona (humanizácia trestov) a posilneniu individualizácie trestu. Dôjde tiež k zvýrazneniu významu ochrany najdôležitejších hodnôt ako ľudský život a zdravie.“ (Dôvodová správa k Zákonu č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony)

Cieľom zákonodarcu teda bolo posilniť primeranosť trestov, ktorá sa prejaví práve vyššou mierou individualizácie, a to v oblasti majetkových a hospodárskych trestných činov. Je namieste priblížiť zmeny trestných sadzieb, ako ich zaviedla novela od 06.08.2024. Pre porovnanie trestných sadzieb účinných pred 06.augustom a po 06.auguste, si vezmeme trestný čin krádeže podľa § 212 TZ, ako najčastejšie páchaný majetkový trestný čin v roku 2023. (Ministerstvo spravodlivosti 2023)

	Pred prijatím novely	Po prijatí novely
Ods. 1	0 - 2 roky	Ostáva
Ods. 2	6 mesiacov až 3 roky	1 rok až 4 roky
Ods. 3	3 roky až 10 rokov	2 roky až 8 rokov
Ods. 4	10-15 rokov	3 roky až 10 rokov

Tabuľka 1 - zmeny trestných sadzieb za trestný čin krádeže

Zdroj: podľa § 212 TZ

Z vyššie uvedenej tabuľky možno nepochybne konštatovať, že trestné sadzby po prijatí novely vytvárajú väčší priestor zákonnej individualizácie trestu, ale aj sudcovskej individualizácie, čo bolo viac ako žiaduce už dlhé obdobie. Osobitne je táto individualizácia zvýraznená v kvalifikovaných skutkových podstatách. Zároveň pri trestných činoch proti majetku upravených vo štvrtej hlave TZ už nedochádza k anomáliám vo výške trestných sadzieb, ktoré možno uložiť v kvalifikovaných skutkových podstatách, teda maximálnym

trestom odňatia slobody, ktorý možno uložiť páchatel'ovi trestných činov proti majetku je od účinnosti novely desať rokov.

V súvislosti so zmenou trestných sadzieb priamo súvisí aj zmena, ktorá sa dotkla výšky škody v trestnom konaní, teda z malej škody, ktorou sa rozumela suma prevyšujúca sumu 266 eur sa od 06.08.2024 zmenila, a teda malou škodou je škoda prevyšujúca sumu 700 eur.³ Nakoľko je škoda jedným z kvalifikačných znakov v kvalifikovaných skutkových podstatách zmena jej výšky priamo ovplyvňuje právnu kvalifikáciu skutku v tom ktorom prípade. Práve so zmenou výšky škôd sa viedli búrlivé diskusie o zvýšení kriminality na území Slovenskej republiky, ak sa prijme takto nastavená úprava škody.

Odporcovia novely s obľubou poukazovali na situácie, že ak niekto ukradne auto v hodnote 35 000 eur, môže dostať tzv. podmienku. Pravdou však je, že aj predchádzajúca právna úprava umožňuje za takéto protiprávne konanie uloženie podmienky. Súdny túto podmienku aj častokrát ukladajú v prípade, ak ide o prvopáchatel'a, má poľahčujúce okolnosti alebo sa páchatel' rozhodol uzavrieť dohodu o vine a treste. Navrhovaná právna úprava je teda v súlade s aplikačnou praxou. Pre lepšie znázornenie sme vybrali niekoľko rozhodnutí okresných a krajských súdov za posledné roky, ktoré sú dostupné na stránke slov-lex. (Turay, Cádra, 2024)

<i>Spisová značka</i>	<i>Spôsobená škoda</i>	<i>Uložený trest</i>	<i>Tresty podľa právnej úpravy účinnej do 06.08.2024</i>
46T/84/2022	30 625,13 eur	3 roky nepodmienečne	3 roky – 10 rokov
6T/7/2022	37 900 eur	Podmienka 3 roky a 6 mesiacov	3 roky - 10 rokov
5T/4/2022	24 397,53 eur	Podmienka na 3 roky	6 mesiacov - 3 roky
1T/24/2021	85 152,90 eur	Podmienka na 3 roky	3 roky - 10 rokov
2To/40/2020	30 424,54 eur	Podmienka na 3 roky	3 roky – 10 rokov

Tabuľka 2 - vybrané súdne rozhodnutia a tresty uložené páchatel'om za trestný čin krádeže

Zdroj: Turay, Cádra, 2024

Väčšia miera individualizácie, ktorú je možné aplikovať v tom-ktorom prípade, práve prijatím tejto novely, sa vyriešil aj ďalší z aplikačných nedostatkov dovtedy platnej právnej úpravy-obligatórne ukladanie tzv. podmienok. Práve aplikačná prax „automatického“ rozhodovania o podmiennečnom odklade výkonu trestu odňatia slobody ako dôsledku neprimerane vysokých trestných sadzieb obsiahnutých v rámci osobitnej časti Trestného zákona je nežiaducim

³ Podľa § 125 ods. 1 TZ Škodou malou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 700 eur. Škodou väčšou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 20 000 eur. Značnou škodou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 250 000 eur. Škodou veľkého rozsahu sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 650 000 eur. Tieto hľadiská sa použijú rovnako na určenie výšky prospechu, hodnoty veci a rozsahu činu.

javom, keďže nie zákonodarca, ale výlučne zákonný sudca by mal byť tým subjektom, ktorý v každom jednotlivom prípade zohľadní, či účel trestu odňatia slobody je možné naplniť aj v prípade podmieneného odkladu jeho výkonu alebo nie. S účinnosťou od 1.1.2006 tak dochádza k neustálemu popieraniu sudcovskej individualizácie trestu spôsobom, že sudy v každom jednotlivom prípade, kde to normatívna právna úprava umožňuje, pristupujú k ukladaniu trestu odňatia slobody s podmieneným odkladom jeho výkonu nie z dôvodu dôsledného vyhodnotenia kritérií obsiahnutých v § 34 ods. 4 Trestného zákona, ale z dôvodu, že potrestanie páchatel'a nepodmieneným trestom odňatia slobody by bolo v konkrétnom prípade neprimerane prísne. Máme však za to, že práve sudcovská individualizácia trestu, a teda dôsledné posúdenie základných zásad stanovených pre ukladanie trestov zákonným sudcom je v procese napĺňania účelu trestného konania (§ 1 Trestného poriadku) nezastupiteľná. (Slovenská advokátska komora 2024, s. 6) Práve zmenou rozsahu trestných sadzieb predpokladáme, že sa odstráni aj tento vyššie načrtnutý aplikačný problém aspoň v súvislosti s majetkovými a hospodárskymi trestnými činmi. *De lege ferenda* je však podľa nášho názoru vhodné a nevyhnutné širšie rozpätie trestných sadzieb nastaviť na všetky druhy trestných činov. Súhlasíme však, že je nevyhnutné prioritizovať ochranu trestných činov proti životu a zdraviu a s týmito trestnými sadzbami „nehýbať.“

Záver

Cieľom tohto článku bolo poukázať na podstatné zmeny účinné od 06.08.2024, ktoré priniesla „veľká novela“ Trestného zákona v otázke zásad trestania s osobitným zameraním na zásadu individualizácie trestu. V tomto článku sme priblížili najmä zmeny, ktoré priamo ovplyvňujú, ako zákonnú, tak aj sudcovskú individualizáciu trestu. V aplikačnej praxi do prijatia Novely Trestného zákona účinné od 06.08.2024 dochádzalo k negatívnym javom, ako sú automatické ukladanie podmienok z dôvodu neprimerane prísnej právnej úpravy, obligatórne ukladanie trestu prepadnutia majetku podľa § 58 Trestného zákona, taxatívny výpočet priťažujúcich a poľahčujúcich okolností so zákonným následkom modifikácie trestných sadzieb. Novela Trestného zákona zvýraznila a posilnila postavenie zásady úmernosti trestu k spáchanému trestnému činu, ale predovšetkým zásadu individualizácie trestu. Širšie rozpätie trestných sadzieb, ktoré je možné uložiť páchatel'om majetkových a hospodárskych trestných činov, ako následok za spáchaný trestný čin predstavuje nepochybne krok vpred v trestnej politike Slovenskej republiky. *De lege ferenda* je však namieste vymedziť širšie rozpätie trestných sadzieb na všetky druhy trestných činov, t. j. aj na násilné, mravnostné, či všeobecne nebezpečné, a nie len na majetkové a hospodárske trestné činy, za súčasného rešpektovania priority ochrany najdôležitejším zákonom chránených záujmov, ktorými sú život a zdravie. Podľa nášho názoru je namieste dať súdom, čo najväčší priestor v otázke ukladania trestov osobitne s prihliadaním na individualizáciu, aby bol uložený trest v každom prípade, čo najspravodlivejší a najprimeranejší.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

doc. JUDr. Simona Ferenčíková, PhD.

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0498/24,

Tvorba a nástroje trestnej politiky.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., J. ČENTĚŠ, J. KOLESÁR, J. ZÁHORA et al., 2010. *Trestný zákon. Všeobecná časť*. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, ISBN 978-80-7400-324-0.
2. ČENTĚŠ, J., L. KURILOVSKÁ, I. ŠIMOVČEK, E. BURDA et al., 2021. *Trestný poriadok II. § 196 – 569*. Bratislava: C. H. Beck, ISBN 978-80-89603-88-6.
3. Dôvodová správa k Zákonu č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
4. DRAŽOVÁ, P., S. MIHÁLIK a L. TURAY, 2022. *Zásady trestného práva hmotného a procesného*. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., ISBN 978-80-571-0534-3.
5. FERENČÍKOVÁ, Simona, 2016. Modifikácie trestných sadzieb trestu odňatia slobody. In: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego : seria prawnicza*. Vol. 91, no. 18 (2016), s. 41. ISSN 1730 – 3508.
6. IVOR, J., P. POLÁK a J. ZÁHORA et al., 2016. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o. ISBN 978-80-8168-509-5.
7. IVOR, J., P. POLÁK a J. ZÁHORA et al., 2010. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o. ISBN 978-80-8078-308-2.
8. IVOR, J., P. POLÁK a J. ZÁHORA et al., 2006. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, ISBN 80-8078-099-4.
9. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 3/2024 zo dňa 03.07. 2024
10. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 1/2021 zo dňa 27.09.2023
11. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 106/2011 zo dňa 28.11.2012
12. FERENČÍKOVÁ, S., J. MIHALOV, J. a M. VOĽANSKÁ. Normotvorný, aplikačný a interpretačný význam základných zásad trestného práva hmotného In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, ročník 1.2013, číslo 1, s.21-37. ISSN 1339-3995
13. Prednáška z Trestného práva hmotného I. *Zásady ukladania trestov* zo dňa 17.03.2020
14. Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp.zn.: 2To/40/2020 zo dňa 19.08.2021
15. Rozsudok Okresného súdu Bratislava III sp.zn.: 46T/84/2022 zo dňa 21.11.2022
16. Rozsudok Okresného súdu Bratislava V sp.zn.: 1T/24/2021 zo dňa 03.11.2021
17. Rozsudok Okresného súdu Košice II sp.zn.: 5T/4/2022 zo dňa 06.07.2022
18. Rozsudok Špecializovaného trestného súdu sp.zn.: 18T/7/2023 zo dňa 16.11.2023
19. Rozsudok Špecializovaného trestného súdu sp.zn.: 6T/3/2024 zo dňa 21.05.2024
20. STRÉMY, Tomáš a Lucia KURILOVSKÁ et al, 2022. *Trestný zákon. Komentár. I. zväzok*. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s.
21. Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti za rok 2023. [cit. 21.10.2024] [online] Dostupné na: <https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2024/statisticka_rocenka/II.%20%C4%8Cinnos%C5%A5%20Zboru%20v%C3%A4zneskej%20a%20justic%C4%8Dnej%20str%C3%A1%C5%BEE%202023.pdf>
22. ŠTRKOLEC, Martin, 2022. *Zákonnosť v trestnom práve*. Bratislava : C. H. Beck ISBN 9788082320179 s. 147
23. Trestný rozkaz Okresného súdu Bratislava IV sp.zn. 6T/7/2022 zo dňa 28.04.2022
24. TURAY, Lukáš a Rudolf CÁDRA, L., 2024. Novela Trestného zákona a majetkové trestné činy. [cit. 21.10.2024] [online] Dostupné na: <<https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1350-novela-trestneho-zakona-a-majetkove-trestne-ciny>>
25. Slovenská advokátska komora k písomnému stanovisku v konaní pred Ústavným súdom o novele Trestného zákona. [cit. 21.10.2024] [online] Dostupné na: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/list/form/row/2234139/_event>
26. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov
27. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
28. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
29. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb
30. Zákon č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189